

آسیب‌شناسی تصحیح و چاپ متون (۱۸)

اطلاع‌رسانی نارس

که تا آخر سال یکصد نسخه عکسی را چاپ کنیم، یا اصولاً اهل مشارکت در نشر نیستیم، یا می‌گویند: شورا با نشر فلان نسخه از سوی مؤسسه دیگری مخالف است و... هرچند در یکی دو سال اخیر همراهی و همکاری برخی کتابخانه‌های بزرگ در نشر آثار خطی چشمگیر و ستودنی شده است.

چه بسیارند کسانی که علاقه دارند طرحها یا پروژه‌های تحقیقاتی را انجام دهند، لیکن هنوز نه طرح تحقیقاتی (پروپوزال) آن را تهیه کرده‌اند و نه بودجه آن را مشخص یا دریافت نموده‌اند و نه به مدت انجام آن فکر کرده‌اند، ولی اعلام می‌کنند که ما آن را در دست انجام داریم.

سال گذشته مرکز پژوهشی میراث مکتوب، فهرستی از یکصد قرارداد تحقیق و تصحیح را برای اطلاع‌رسانی و برای پرهیز از دوباره‌کاری منتشر کرد. متعاقباً برخی نامه نوشتند یا زنگ زدند که چند عنوان از این کارها را ما هم در دست داریم یا به اتمام رسانده‌ایم و اگر می‌دانستیم شما هم قرارداد بسته‌اید، سراغ آنها نمی‌رفتیم. بنده به عنوان مدیر این مرکز به همگان همواره عرض کرده و می‌کنم که هر کس آزاد و مختار است هر اثری

۱. سورة حجرات، آیه ۶: اگر فاسقی خبری آورد، تحقیق و بررسی کنید. به قول اصولیون مفهوم مخالف آن چنین می‌شود که اگر شخص عادل و موثقی نقل کرد از او بپذیرید.

سالها پیش در درس «علم اصول»، مبحث حجیت خبر واحد، می‌خواندیم که آیه کریمه «ان جاءکم فاسق بنبأ فتبینوا»^۱ را برخی اصولیون مستند خود برای حجیت خبر واحد می‌دانند. این مطلب قابل قبول و بسیار معقول به نظر می‌رسد. زیرا کافی است برای پذیرش مطلبی، نخست گوینده خبر را بشناسی و اگر به او اطمینان داری، مدعا یا نقل قول او را می‌پذیری. در این دوران که تنها محوالات، حال آن را می‌شناسد، به کمتر خبری یا مٌخبری می‌توان اعتماد کرد، هرچند مطمئن هستیم که ناقل فلان خبر، فرد صادقی است نه فاسق.

این مقدمه را در باب اطلاع‌رسانی کتاب آوردم تا ببینیم چرا اخبار کتاب‌های در دست تألیف، ترجمه، تصحیح، زیر چاپ و... با واقعیات خارجی مطابق نیست و چرا برخی اهل علم که می‌بایست در کار خود بیش از دیگران تفقه و مبادی آداب و منش حرفه‌ای باشند، برخی عناوین و آثار را در احتکار خود گرفته و هرگاه سخن از آغاز تحقیق فلان متن یا اثر می‌شود، می‌گویند: کار بنده روی این کتاب به اتمام رسیده و به‌زودی راهی چاپخانه می‌شود.

وقتی از کتابخانه‌ای می‌خواهیم که بیاید مشترکاً فلان نسخه را عکسی (فاکسیمیله) چاپ کنیم تا عموم اهل تحقیق از آن بهره ببرند، می‌گویند: خودمان طرحی داریم

را که دوست دارد تحقیق و تصحیح و منتشر کند. هرچه این آثار بیشتر چاپ شود، طبعاً بر تعداد خوانندگان و مراجعه‌کنندگان به متون کهن می‌افزاید. اما آثاری که ما در میراث مکتوب منتشر می‌کنیم، اصول و ضوابط خود را در اجرای مراحل تولید، داوری و انتشار دارد و پس از انتشار هر اثر حدود دو‌یست عنوان آن را برای مراکز علمی و متخصصان هر موضوع می‌فرستیم و از آنان می‌خواهیم آنها را نقد کنند. نقدها را در آینه میراث و گزارش میراث چاپ می‌کنیم. نمونه‌اش همین نقدی است که استاد محمد خوانساری بر کتاب تحفة السلاطین نوشته‌اند و در همین شماره درج شده است. جلسه نقد و بررسی این اثر را ۲۸ فروردین در سالن اجتماعات دانشکده الهیات دانشگاه تهران برگزار کردیم و البته همین کتاب به دلیل ویژگی‌های بارز پژوهشی که داشت اخیراً برنده جایزه کتاب فصل شد. آیا در ایران مؤسسه علمی دیگری سراغ دارید چنین اقداماتی قبل و بعد از انتشار اثر انجام دهد؟

کتاب ختم‌الغرائب تصحیح آقای یوسف عالی عباس‌آباد را اخیراً ناشری چاپ کرده است. سه سال گذشته این مرکز نسخه‌ای کهن از این اثر را با مقدمه استاد ایرج افشار با همکاری فرهنگستان علوم اتریش منتشر کرد و در حال حاضر همین اثر، به تصحیح آقای علی صفری، در میراث مکتوب در دست نمونه‌خوانی است که امید است تا پایان سال جاری منتشر شود، کاری که یکی از نادره‌کاران روزگار ما پس از ملاحظه اثر

فرموده بود: «اگر به رساله‌های دکتری یک دکتر می‌دهند، من به این کار پنج دکتر می‌دهم.»
غرض اینکه اطلاع‌رسانی کارهای علمی و کتاب‌های در دست کار باید زمانی در مطبوعات درج شود که در چاپخانه و صحافی قرار گرفته است و اهل قلم و پژوهشگران صادق از نشر اخبار آثاری که معلوم نیست چند ماه و سال دیگر چاپ خواهد شد شایسته است که پرهیز کنند و برعکس، پس از نشر آن از کارشناسان موضوع کتاب بخواهند که اثر را در مطبوعات نقد و معرفی کنند یا از ناشر بخواهند برای نقد و بررسی آن اثر جلسه نقد و بررسی بگذارند تا اشکالات کار هم برای مؤلف یا مصحح و هم برای ناشر از لحاظ مسائل فنی تولید روشن شود. بدین روست که کار تولید علم صنعت نشر رونق می‌گیرد و اهل علم درمی‌یابند که در کار خود باید جدی‌تر باشند و اخلاق حرفه‌ای نگارش و تألیف و تصحیح را مراعات کنند.

در دو مجله آینه میراث و گزارش میراث اخیراً پس از درج نقد بر آثار دیگران، از صاحبان و مصححان آن آثار تقاضا می‌شود که اگر پاسخی درباره نقد منتشر شده دارند بدهند تا باب گفت‌وگوی علمی مفتوح بماند، چه «مَنْ صَفَّ فَقَدْ اسْتَهْدَفَ»: هرکس بنگارد و تألیف کند خود را هدف قرار داده است، و باید پاسخگوی نوشته خود باشد و برای پاسخگو کردن محققان و مصنفان باید اطلاع‌رسانی‌ها واقعی و نقدها جدی و پویاتر گردد.

انشاءالله

فراخوان چکیده مقاله

چهارمین همایش انجمن مطالعات جوامع فارسی‌زبان (ASPS) از ۲۶ فوریه تا ۲ مارس ۲۰۰۹ (۸ تا ۱۲ اسفندماه ۱۳۸۷) در شهر لاهور پاکستان برگزار می‌شود.

علاقه‌مندان می‌توانند عنوان و چکیده مقاله خود را به انگلیسی یا فارسی (در حدود ۳۰۰ کلمه) در همه موضوعات علوم انسانی و اجتماعی، راجع به فرهنگ ایرانی و قلمرو زبان فارسی، تا تاریخ ۳۰ سپتامبر ۲۰۰۸ (۹ مهرماه ۱۳۸۷) به نشانی زیر ارسال کنند:

hb146@columbia.edu

برای آگاهی بیشتر به پایگاه اینترنتی انجمن به نشانی زیر مراجعه شود.

www.persiansocieties.org

گزارش میراث